

Áttekintés a horvát mezőgazdaság helyzetéről az EU-csatlakozást követően

A horvát mezőgazdaság helyzete az ország EU-csatlakozását követően rosszabbodott. A szektor által megtermelt javak összértéke a 2005. és 2013. közötti előcsatlakozási időszakban éves szinten 2,77 Mrd EUR volt, 2014-től kezdődően ez az átlag 2,44 Mrd EUR-ra csökkent. A szántóföldek összterülete a 2013. július 1-je előtti állapothoz viszonyítva 3,45 százalékkal csökkent (ma 835,1 ezer hektár), míg a legelők összterülete az elmúlt 5 éves időszakban csaknem megkétszereződött (jelenleg 610,9 ezer hektár). Az egyetlen pozitívum az EU-tagságból a növénytermesztés technológiai fejlődése, amely az egységnyi területen termesztett termésmennyiség növekedését eredményezte. Nőtt a többlet a gabonafélék, ipari növények és takarmánynövények külkereskedelmi mérlegét tekintve, azonban nem a nagyobb külföldi, hanem a lényegesen csökkenő hazai kereslet miatt. Jelentős visszaesés mutatkozik az állattenyésztésben is, amely még az EU-tagság előtt is döntő hatással volt az ágazati külkereskedelmi mérleg negatív alakulására.

A mezőgazdaság alapvetően nehéz helyzetben van Horvátországban. A szektor állapotának jelentős mértékű romlása már a Honvédő Háború idején megkezdődött, mivel az 1991-es harci cselekmények nagy része éppen a legtermékenyebb szlavóniai és baranyai vidékeket érintették. A megszállt területek közül utolsónak épp a kelet-szlavóniai terület békés reintegrációja (1998) zajlott le. Ezt követően el kellett végezni a termőföldek egy részének aknamentesítését is, így a termelés csak 2005 óta zajlik megfelelő körülmények között.

A helyzet azonban 2005 után sem javult, sőt, a 2013. július 1-jei EU-tagság óta rosszabbodott. A zágrábi Tudományegyetem Mezőgazdasági karán elvégzett elemzés szerint az uniós csatlakozást megelőző időszakban (2005-2013) a mezőgazdaság által megtermelt javak összértékének éves átlaga 2,77 Mrd EUR volt, ami a 2014-2017 közötti időszakban 2,44 Mrd EUR-os éves átlagra csökkent. Ez pillanatnyilag az EU mezőgazdasági szektora által termelt érték 0,5 százaléka. Az ágazat részesedése a horvát GDP-ben is jelentősen alacsonyabb, mint 2014. előtt, és 4,6-4,9 százalék között mozog. A nagymértékű csökkenésre két tényező volt döntő hatással: az egyik a termelési struktúra megváltoztatása, a másik az egyes termékek árainak erőteljes csökkenése a piaci konkurencia miatt.

A rendelkezésre álló mezőgazdasági területek felhasználási rendeltetésében is nagy változásokra került sor. A szántóföldek összterülete jelenleg 835,1 ezer hektár, ami 1,2 százalékos csökkenés az Uniós tagság előtti (2013. július 1.) állapottal összehasonlítva. Ugyanakkor a szőlőművelés összterülete 20 százalékkal, a zöldségfélék termesztésére szánt területeké pedig 61 százalékkal kisebb, mint 2013 előtt. Ezzel szemben a legelők területe 610,9 ezer hektár, ami az EU-csatlakozás előtti területeknek majdnem kétszerese.

A szántóföldek összterületének csökkenése ellenére a termésmennyiség 1,2 százalékkal növekedett a növénytermesztésben alkalmazott korszerűbb technológiák alkalmazásának köszönhetően, ami révén magasabb az egységnyi területen termesztett mennyiség. E tény, továbbá az állattenyésztés területén jelentkező nehézségek hatására megnőtt a gabonafélék és ipari növények, valamint a belőlük gyártott termékek (olaj, cukor) exportja, aminek eredménye a pozitív külkereskedelmi mérleg.

A zöldségfélékkel beültetett területek csökkenése miatt ugyanakkor 15 százalékkal alacsonyabb lett a termesztett mennyiség. Ez kimondottan negatív hatással volt a termékcsoport külkereskedelmi mérlegére: a hazai piacon jelentkező hiány miatt ugrásszerűen megnövekedett az import, és a hiány az előcsatlakozási időszak összegének hatszorosára növekedett.

A legsúlyosabb helyzet az állattenyésztésben és az állati származású élelmiszerek (tej, tojás) előállításában alakult ki. Az EU-tagság előtti mennyiségekkel összehasonlítva a tejtermelés 10

százalékkal, a tojástermelés 20 százalékkal, a szarvasmarha-tenyésztés 13 százalékkal, a sertés-tenyésztés 25 százalékkal csökkent. Ezek folyamányaként, az állattenyésztési termékek külkereskedelmében a mérleg jelentős hiányt mutat, amelynek összege a 2014. előtti éveknek háromszorosára növekedett. Az állattenyésztők rendkívül elégedetlenek a jelenlegi állapottal, részben a túl alacsony felvásárlási árak, részben pedig az importból érkező termékek – véleményük szerint – dömping-árai miatt. Több alkalommal felszólították az állami felügyeleti szerveket, hogy vizsgálják meg az importált termékek ár/minőség arányát, de ezeknek nem volt foganatja.

Az EU-csatlakozás egyetlen következménye, ami határozottan pozitív hatással volt a mezőgazdaságra, az EU-alapoknál rendelkezésre álló támogatások lehívásának lehetősége. A csatlakozást követő időszakban, kezdetben ezzel is voltak nehézségek, mert sem az állami adminisztráció, sem a termelői szektor nem volt kellőképpen felkészülve a pályázási eljárásokra. Mostanra már Horvátországban is kialakult a megfelelő kiírási és benyújtási rendszer, amelynek következtében a termelők könnyebben juthatnak hozzá a támogatási összegekhez.

A CAP jövőjével kapcsolatos horvát szaktárca-vélemények: A horvát kormány különös figyelmet szentel a 2021-2027-es időszakra vonatkozó közösségi agrárpolitika előkészítésére. A kormánypártban és a mezőgazdasági körökben is ellenkezést váltott ki az Európai Bizottság tervezete, amely szerint az Unió a kevésbé fejlett régiók mezőgazdasági támogatásának mértékét 85 százalékról 70 százalékra tervezi csökkenteni. Ellenzik az egyes vidékfejlesztési projektekre elnyerhető 100 százalékos támogatási időszak lerövidítését is 2022-ig. A „Horvátországi mezőgazdaság finanszírozásának jövője” című kerekasztal-megbeszélésen elhangzottak szerint a Bizottság javasolta, hogy a közösségi CAP keretein belül a mezőgazdasági támogatások összege az Unió szintjén 365 Mrd EUR legyen (ami 5 százalékos csökkenés a 2014-2020 közötti időszakokkal összehasonlítva). A javaslat szerint a horvátországi vidékfejlesztési projektek 15 százalékkal, a közvetlen kifizetési programok pedig 4 százalékkal kevesebb EU-támogatásra számíthatnának. Tekintettel arra, hogy a CAP véglegesítésére 2019 májusában kerül sor, tovább kell folytatni az egyeztetéseket az EU-tagországok között.

Ennek érdekében november 22-23-án „Parlamentek szerepe az élelmiszer és mezőgazdaság jövőjének formálásában” címmel interparlamentáris konferenciára került sor Zágrábban a horvát Mezőgazdasági Minisztérium és a Szábor szervezésében. A konferencia fő témája a CAP jövője és a nemzeti parlamentek szerepe ennek megformálásában. A konferencia témái között szerepeltek pl. a nemzeti stratégiai tervek – amelyek a javasolt reform keretét képzik és lényegesen eltérnek a jelenleg még érvényben lévő CAP koncepciójától –, a mezőgazdaság generációs megújulása, a helyi önkormányzatok szerepe a vidékfejlesztési politikában, új tudások és innovációk felhasználása a mezőgazdaságban.

Forrás: Magyarország Nagykövetsége, Horvátország